

Den 10. september 2003

Ref. bjs/abm/ali

NOTAT

Genudsætning af odder (*Lutra lutra*) i Danmark

1. Baggrund

Retningslinjerne for genudsætning af odder i Danmark er fastlagt i et notat fra Skov- og Naturstyrelsen (Søgaard 1994¹), som er godkendt i Styrelsens direktion og anbefalet af Vildtforvaltningsrådet og efterfølgende integreret i den nationale forvaltningsplan for odder (Søgaard & Madsen 1996²).

Målsætningen med genudsætning er at styrke den sårbare odderbestand (Røddlistearr) og på sigt at få odderne til at rekolonisere områder, hvor arten tidligere har været en naturlig del af den vilde fauna. Ved kun at anvende dyr fra den hjemlige bestand bevares artens genetiske integritet og udsætning supplerer således den "naturlige" udbredelse og rekolonisering af arten, som kan tilskrives andre forvaltningsmæssige tiltag som fredninger, faunapassager, odderiste.

Dyrene udsættes i randområderne for den eksisterende population ('restocking') på lokaliteter, som er relativt uforstyrrede, rummer gode føderessourcer og en suboptimal til manglende odderbestand samt hvor der er lokal/regional opbakning/forståelse for udsætningen. Det er desuden vigtigt at de mest udbredte mortalitetsfaktorer for odder – rusedrukning og trafikdrab – er reduceret gennem påbud og information om anvendelse af stopriste i ruser samt etableret af faunapassager, hvor vigtige vandløb/levesteder for odder krydser trafikerede veje.

Ved udsætning anvendes kun tilskadekomne/nødstedte dyr (ofte unger), som er indleveret til vildtkonsulenterne på statsskovdistrikterne. Dyrene overføres herfra til en central plejestation for odder, som er oprettet i et samarbejde med Foreningen til Dyrenes Beskyttelse og Ferskvandscentret AQUA i Silkeborg. Her plejes dyrene under veterinær og biologisk overvågning til de fysisk er velegnede til genudsætning. Der er nedsat en sagkyndig styregruppe, som følger dyrene, herunder vurderer og afgør egnethed for udsætning og udpeger udsætningslokaliteter m.v.

2. Udsætning af odder i 2000 og nye spor efter odder i 2003

I 2000 blev 4 oddere udsat i Gels Å (Figur) i interesseområde 18 (Ribe Å). Interesseområderne er udpeget i forvaltningsplanen. I april 2003 har Sønderjyllands Amt og Danmarks Miljøundersøgelser konstateret spredte, men sikre spor efter odder flere steder i både Brøns Å og Grønå i Vidå-systemet. Odderen har tilsyneladende nu bredt sig helt til den dansk-tyske grænse i det vestlige Sønderjylland langs den vestlige af de 2 spredningskorridorer (Figur 1) mellem den danske og tyske odderbestand, som er angivet i 'Otter Habitat Network Europe' (Ministerium für Umwelt, Natur und Forsten des Landes Schleswig-Holstein 2001³).

3. Genudsætning af odder – efteråret 2003

3.1 Antal dyr til genudsætning

Det drejer sig om 3 odder (2 hanner/1 hun fundet i Nord- og Vestjylland), der har været anbragt på plejestationen i Silkeborg, og som styregruppen har besluttet skal genudsættes i efteråret 2003

¹ Søgaard, B. (1994): Genudsætning af indbragte unger af odder (*Lutra lutra*) – et led i forvaltning og beskyttelse af den danske odderbestand. – Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 26 s.

² Søgaard, B. & Madsen, B. (1996): Forvaltningsplan for odder (*Lutra lutra*) i Danmark. – Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 48 s.

³ Ministerium für Umwelt; Natur und Forsten des Landes Schleswig-Holstein 2001: Fischotterschutz in Schleswig-Holstein. – Kiel, 25 s.

3.2. Udsætningsområde

Styregruppen har drøftet tekniske og biologiske forhold vedr. udsætningen. Gruppen har anbefalet, at odderne udsættes i det sydlige af Jylland i tilknytning til det nuværende randområde for odderbestanden, som det fremgår af udbredelseskortet (Figur 1). Udsætning af odder i vandløbssystemer i den sydlige del af Sønderjyllands Amt vil forøge muligheden for at bestanden hurtigere rekoloniserer tidligere levesteder i Sønderjylland og dermed bidrager til at opbygge et økologisk sammenhængende netværk af levesteder for odderen i Danmark og på sigt også i Europa (Natura 2000). Et velegnet udsætningsområde vil bl.a. være interesseområder nr. 19 (Vidå-systemet/Tinglev Mose/Hostrup Sø m.v.) som er beliggende i Sønderjyllands Amt.

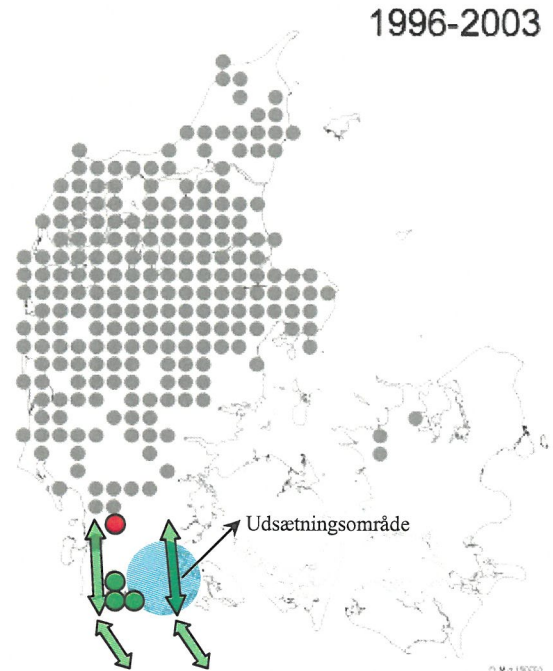
Figur 2

Forekomst af odder i 10x10 km UTM-kvadrater 1996-2003 (●).

Udbredelsen er baseret på den landsdækkende monitoring fra 1996 suppleret med efterfølgende amtslige/regionale undersøgelser samt fund af døde oddere.

Signaturer:

- Udsætning af odder i 2000 (UTM-kvadrat)
- Spor efter odder i 2003 (UTM-kvadrat)
- ↔ Spredningskorridor for odder mellem Danmark og Tyskland (Otter Habitat Network Europe)
- Udsætningsområde

3.3 Udsætningslokalitet

Styregruppen har afholdt møde med teknikere fra Sønderjyllands Amt, hvor man har drøftet og besøgt 2 egnede udsætningslokaliteter i udsætningsområdet (Hostrup Sø og Tinglev Mose). Der var enighed om at pege på en lokalitet ved Hostrup Sø. Søen og store dele af de omgivende arealer er ejet af staten (Forsvaret), og der er på og omkring søen et meget lavt menneskeligt aktivitetsniveau, rigeligt med fisk og et opland med store moseområder, bl.a. Klipleve Mose.

Fra Hostrup Sø forventes odderne på sigt at kunne fordele sig opstrøms Bjerndrup Mølleå mod vest til Tinglev Mose og de øvre dele af Vidå-systemet, hvor der i 2003 er fundet spor efter odder. Hostrup Sø, som er udlagt som habitatområde i.h.t. EF-habitatdirektivet, er beliggende direkte i den østlige regionale spredningskorridor for odder (Figur 1), hvor der er gode muligheder for spredning mod syd til grænsen og mod nord op i Danmark. Nord for Åbenrå synes der at være en barriere for spredning af odderen fra vest til øst, som stort set følger motorvej E45 op gennem den sydlige del af Østjylland, og hvor tilgang/indvandring af oddere fra syd vil kunne bidrage til at opbygge en odderbestand i den sydøstlige del af Jylland.

3.4 Genetiske overvejelser

Nyere undersøgelser af DNA fra oddermateriale for perioden 1883-1993 opbevaret på de naturhistoriske museer viser en opsplittning og en genetisk forskel mellem en nordjysk population (Limfjordsområdet) og en population(er) på Sjælland, Fyn og Sønderjylland (Pertoldi et al. 2000⁴). Udsætning af dyr til den eksisterende bestand på Sjælland kan derfor betragtes som en form for "genetisk forurening", som umiddelbart ikke ville finde sted af naturlig vej.

⁴ Pertoldi, C., Hansen, M.M., Loeschke, V., Madsen, A.B., Jacobsen, L. & Baagoe, H. 2001: Genetic consequences of population decline in European otter (*Lutra lutra*): an assessment of microsatellite DNA variation in danish otters from 1883 to 1993. - Proc. R. Soc. Lond. B 268, 1-7.

Derimod vil udsætning af dyr fra den nordjyske bestand i Sønderjylland kun bidrage til en hurtigere geninvandring af odderen her, en proces som allerede pågår, som det fremgår af bl.a. registrering af odder i Ribe Amt i 1998/199 (Elmros 2000⁵) og i Sønderjyllands Amt i 2003 (se under pkt. 2).

3.5 Stopriste og faunapassager

Der er i medfør af en bekendtgørelse fra Fiskeriministeriet påbud om anvendelse af stopriste i ruser i alle ferske vande i Danmark, herunder også Hostrup Sø og Vidå-systemet. Der bør dog lokalt informeres om dette påbud, som ikke alle steder er helt velkendt. Det er oplyst, at der kun finder meget begrænset rusefiskeri (med stoprist) sted i Hostrup Sø, og at dette fiskeri efter en evt. udsætning af odder vil blive henvist til Søgaard Sø.

Desuden bør der sikres at der er/etableret faunapassager ved større vejanlæg, der krydser især Bjernstrup Mølleå. Dets skal i den forbindelse bemærkes, at der er anlagt faunapassage ved Mølleåens underløb af den vestfor liggende motorvej E45, som vurderes som den væsentligste vest-øst spredningsbarriere for odder i Sønderjylland.

3.6 Monitoring

I forbindelse med besigtigelsen af Tinglev Mose og Hostrup Sø blev spor af odder eftersøgt på begge lokaliteter samt under flere vejbroer i regionen - dog uden positivt resultat. I 2004 gennemføres en national monitoring af odder som en del af den integrerede overvågning af vandmiljø og natur (NOVA-NA). Overvågningen planlægges at omfatte en række stationer i Vidå-systemet, herunder formentlig ca. 20 stationer indenfor en radius af 15 km fra Hostrup Sø.

3.7 Udsætningsforløb

Såfremt der opnås enighed om udsætning forventes dyrene udsat ultimo september 2003. Skov- og Naturstyrelsen anskaffer og opsætter udsætningsanlæg og forestår opsyn med og fodring af dyrene. Dyrene gennemgår veterinær kontrol og der tages blodprøver (genetisk profil) ligesom dyrene mærkes med mikrochips, så de enkelte individer kan identificeres, hvis de findes døde eller tilskadekomne (Danmarks Miljøundersøgelser har generel tilladelse til disse indgreb). Dyrene forventes udsat samtidigt. Efter ca. 14 dages akklimatisering i udsætningsanlægget slippes dyrene fri, og der vil efterfølgende blive fodret 1-2 uger ved anlægget.

⁵ Elmros, M. 2000: Undersøgelser af odderens forekomst i Ribe Amt 1998-2000. – Naturovervågning i Ribe Amt. 20s.

Oddermonitoring omkring Hostrup Sø, Sønderjyllands Amt - 29. oktober 2003 (ABM/BJS)

